

Naar liefde vissen in een vreemd land

TEKST

Frans Collignon

ILLUSTRATIES

Archief

Geïnspireerd door het gedicht van Goethe schilderde
Frederic baron Leighton omstreeks 1850 dit amoureuze werk.

De amateurvisser zit, zo lezen we bijna overal, vooral vanwege de ontspanning aan de waterkant. Even tot rust komen, genieten van de omgeving. Lekker! Maar als er dan een karper bijt, schiet de adrenaline met ferme stoten door het lijf. Weg rust. Je moet er maar mee om kunnen gaan. Het wordt wel eens vergeleken met de liefde waarin aantrekken en afstoten ook tot kunst is verheven. Deze tegenstelling van rust en onrust is al eeuwen lang een bron van inspiratie geweest voor schrijvers en dichters. En het zijn niet de minsten die dichten over het vissen.

Jacob Cats, ook wel bekend als *Vader Cats* vanwege zijn opvoedkundige gedichten, heeft vaak over vissen en vissers geschreven - en dan altijd met een moraal. In een gedicht dat moeiteloos in de hedendaagse discussie over 'grenzen dicht' zou kunnen passen, waarschuwt hij de jongeren om toch vooral in eigen land uit vrijen te gaan. De titel van het lange gedicht dat al zo'n 400 jaar oud is, klinkt opwekkend: *Vrij waar je woont*. In het zeventiende-eeuws rijmt het beter: *Vrijt, daer je zijt*.

Het rijmwerk begint met een verhaal over een speciale vistechneek. In plaats van netten of hengels te gebruiken, wordt een fakkel voor op de plecht van een bootje gezet. Volgens Cats ontsteekt door de gloed bij vissen in het koele water een minnedroom en springen zij bevangen door een geile lust in de boot met de toorts. Daar worden ze natuurlijk gepakt om uiteindelijk in de pan te eindigen. Het vingertje van Cats gaat dan omhoog en hij rijmt waarschuwend:

*Al wie uit hete minne-brand
Gaat vrijen in een ander land,
En voortgedreven door de lust,
Op weg gaat naar een vreemde kust,*

...

*Wordt voor hij het maar kan weten
Opgepakt en de bak in gesmeten.
En als je toch voor die kans gaat,
Dan is het voor klagen te laat.
Wel, vrijers! Luister tot besluit,
En leert er deze wijze les uit:*

*Wie als hij vrijt te ver weg vliegt,
Die wordt bedrogen, of bedriegt.*

De tekst is voor de leesbaarheid aan het moderne Nederlands aangepast.

Cats heeft de vis in zijn werk vaker gebruikt om te waarschuwen tegen het verschroeiende minnevuur dat zelfs in water kan branden. De moeraal in de wateren rond Sicilië kan niet te lang boven water in de liefdevolle warmte van de zon blijven. Dat kost hem zijn leven omdat hij verdroogde en niet meer kon

zwemmen. Ook hier geldt dus, zo vindt *Vader Cats* die overal een vergelijking in ziet, dat je op vrijersvoeten je niet te buiten moet gaan aan overdaad, maar dat je jezelf moet beperken.

Goethe

Een van de grootste dichters in onze westerse samenleving is Johann Wolfgang von Goethe en ook bij hem loopt het in het gedicht over een visser niet goed af. Bij hem wordt de arme man verleid door een waternimf en gaat hij zijn noodlot tegemoet. Het gedicht uit 1779 is door de poëet Jan Jakob Lodewijk ten Kate een honderd jaar later vertaald. De eerste regels geven de rust van het vissen weer:

*Het water ruist, het water wast,
Een visser zit er aan,
En houdt bedaard de hengel vast,
En ziet de dobber gaan.*

Niks aan de hand denk je, maar dan stijgt er een waternimf op die hem bestraffend toespreekt.

*Zij zong zo zoet, zij sprak droef zacht:
Wat lokt je jouw arme buit
Door mensenlist en mensenmacht
De koele golven uit?*

De visser ziet alleen haar schoonheid en gaat het water in.

*Zij zong zoo zacht, zij sprak zoo teêr
Als engelenharpggeruis.
Half trok zij hem, half zonk hij neer.
Hij keerde nooit naar huis.*

De Engelse schilder Leighton heeft dit drama mooi op het linnen weergegeven. Wie goed kijkt ziet dat de gevangen vissen weer hun vrijheid kunnen kiezen. Het is dus niet alleen maar kommer en kwel.

Zo werd de moeraal getekend in de zeventiende eeuw.